

НЕСТАБІЛЬНОСТІ. *Економіка та суспільство*, (42). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-25>

4. Бізнес зустрівся з Нацрадою з відновлення України від наслідків війни. URL: <https://eba.com.ua/biznes-zustrivsvya-z-natsradoyu-z-vidnovlennya-ukrayiny-vid-naslidkiv-vijny/>

5. Проекти розділів плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України: URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>.

УДК 353.5

Тарас МАМЧУР,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності «Публічне управління та адміністрування», науковий керівник:

Олена БРАЖКО,

д.н. держ. упр., проф. кафедри «Публічне управління та адміністрування» Маріупольського державного університету м. Київ

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕАЛІЯХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Адміністративно-територіальні реформи в Україні на сучасному етапі містять у собі нові завдання щодо ефективного використання потенціалу окремих регіонів для сталого розвитку на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації та децентралізації в реалізації державних інститутів. Ці питання загострюються у зв'язку з тим, що Україна нині перебуває у стані війни з росією. Водночас чітке розуміння децентралізації є важливим як у теоретичному, так і в прикладному плані, щоб правильно вивчити теоретичні засади цього процесу та відповідний практичний досвід, а також визначити напрями й перспективи реалізації положень децентралізації в контексті реалій військового стану та перспектив її розвитку після перемоги. Зокрема, актуальність формування та розвитку об'єднаних регіональних громад цілком обґрунтована тим, що, незважаючи на триваючі воєнні дії, процес трансформації на рівні інституційних засад триває, а економічні, політичні, соціальні та інші процеси не зупиняються. Іншими словами, очевидно, що децентралізація влади, регіональне управління в різних умовах функціонування регіону та необхідність знання про різні стани місцевої автономії залишаються актуальними.

Створення нових регіональних спільнот має ґрунтуватися на певних завданнях реформи децентралізації. Зокрема, створення адміністративно-регіональних структур на базовому рівні для формування ефективних регіональних органів влади на новій регіональній основі; визначення адміністративно-регіональних структур на субрегіональному рівні як регіональної основи діяльності органів влади; засади українських адміністративно-регіональних структур; встановлення процедур утворення,

ліквідації, визначення та зміни меж адміністративно-регіональних одиниць[1]. Однак поряд із цими завданнями слід виокремити й інші, найважливіші після славної перемоги нашої країни, а саме узгодженість і організаційна продуманість процесу адміністративної децентралізації; гармонійний розподіл можливостей і ресурсів; взаємна підтримка і допомога у відновленні та становленні об'єднаних територіальних громад; концентрація на досягненні економічних результатів і ефективності; пріоритет людського фактору і соціальних цінностей.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року, один з головних документів для розвитку регіонів, стратегічною метою якого є розвиток та єдність, орієнтований на гідне життя людей у соборній, децентралізованій, конкурентоспроможній та демократичній Україні. Стратегічні цілі цього документу, на основі створення цілісної держави, можуть досягатися в наступних параметрах: соціально-економічному, гуманітарному, екологічному, просторовому і вимірі безпеки, підвищення конкурентоспроможності регіонів та побудові ефективного багаторівневого врядування[2].

На нинішньому етапі, коли війна координується в усіх територіальних одиницях, готуються та обговорюються нові українські нормативно-правові акти, частина з яких стосується місцевого самоврядування та територіальних громад, зокрема. Наприклад, було внесено зміни до низки законів, що регулюють комерційні податки, охорону довкілля користування надрами та ін. Україна створила чотири спеціальні фонди для відновлення, а саме: фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури України, реконструкції та трансформації економіки, фонд погашення і ліквідації державного боргу та фонд підтримки малого та середнього підприємництва [3]. Водночас, не варто забувати про основні положення законів щодо розвитку територіальних громад, які були прийняті в мирні часи. Ми вважаємо, що ці закони є важливими, а отже, можуть прискорити фасилітацію певних процесів розвитку об'єднаних територіальних громад.

Реалізація державного регіонального розвитку в умовах воєнного стану потребує, насамперед, ширшого використання конвенцій або угод про спільні зобов'язання між центральними органами влади та місцевими органами влади щодо вирішення соціальних питань регіонального розвитку та створення механізмів їх реалізації; удосконалення функціональної реалізації агенцій регіонального розвитку; створення багаторівневих спільних груп для програмування соціального розвитку в регіоні.

Іншою важливою перспективою для розвитку територіальних громад є бюджетна децентралізація, яка матиме вирішальне значення після перемоги і залежатиме від ключових елементів: децентралізації доходів та видатків і процесуальної та організаційної незалежності. Після децентралізації, автономія місцевих бюджетів територіальних громад передбачає самостійне затвердження місцевих бюджетів, незалежно від того, коли приймається державний бюджет, а також самостійне складання та виконання місцевих бюджетів, що покладе край централізованому керівництву, яке здійснюється зараз. Патріотична єдність нашого народу у воєнний час повною мірою продемонструвала самостійність

адміністративно-територіальних одиниць, їхню готовність брати на себе відповідальність і дала впевненість у їхній ефективності.

Таким чином, успішна бюджетна децентралізація може підвищити фінансовий потенціал регіону, стимулювати інвестиційну активність та підприємницьку діяльність і надати можливість територіальним громадам самостійно вирішувати проблеми на місцевому рівні. Подальша реалізація та завершення реформи децентралізації залежить від ухвалення післявоєнних нормативно-правових актів, зокрема внесення змін до Конституції України щодо децентралізації та прийняття нової редакції Закону України «Про місцеве самоврядування»[4]. Метою є кодифікація основних засад адміністративно-територіального устрою України, а також порядку утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів.

Таким чином, приходимо до висновку, що створення та обґрунтування програми відновлення зруйнованих громад та гармонійного розвитку інших громад, які залишаються відносно недоторканими після завершення війни з російськими окупаційними військами, є актуальним для подальшого розвитку територіальних громад. Наступними кроками є передача повноважень та бюджетів від державних органів до органів місцевого самоврядування, створення ефективної системи регіональної влади в Україні та впровадження принципів субсидіарності та фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Досягнення цих цілей має бути забезпечене інституційною реорганізацією державного управління шляхом перерозподілу повноважень, ресурсів та відповідальності між державою та органами місцевого самоврядування. Іншими словами, місцеві органи влади, в тому числі територіальні громади, мають стати основними суб'єктами державного управління в цілому та місцевого соціального розвитку зокрема.

ЛІТЕРАТУРА:

1. В.С. Кравців, І. з. Сторянська. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531
2. Порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/1694>
3. Матеріали сайту Forbes. URL: <https://forbes.ua/news/zelenskiy-pidpisav-zakon-yakiy-polegshit-vidbudovu-pislya-viyni-21032023>
4. Про місцеве самоврядування: Закон України № 280/97-ВР, редакція від 03.08.2023, підстава - 3022-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>